

Функції нарративного підходу при аналізі життєвого сценарію особистості

Гогу О. С.

*студент кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: sashagogu@gmail.com*

Склярова Г. О.

*к. п. н, доцент кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: honcharovago@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-9366-4591*

Наративний підхід з його ідеями почали набувати популярності у 80-ті роки ХХ ст. Даний підхід полягає в залученні людини до процесу змін в своєму життєвому сценарії, шляхом створення історії її життя, опису своєї біографії, роботи над сюжетами та подіями, які мали місце в минулому, з метою конструювання бажаного майбутнього.

Наратив (narrative-«сюжет», «розповідь») являє собою специфічний дискурс, текст, що послідовно розгортається в часі, просторі і взаємодії з іншими персонажами. Найголовніший наратив для кожної людини-це історія її життя. Саме завдяки їй вона не тільки моделює реальний світ, але й впливає на унікальність і неповторність власного буття [1].

В цій роботі запропоновано аналіз функцій, які виконує наративний підхід при аналізі життєвого сценарію особистості.

Якщо розглядати наратив як оповідальний жанр, він буде містити початок, орієнтації, закінчення, протагоніста, оцінку, резолюцію і події, що мають свій лінійний порядок. Лінійний порядок, або темпоральність є тим критерієм, що відрізняє наратив від інших лінгвістичних форм особливою часовою структурою. Саме цю темпоральність зазвичай визначають як єдиний конкретний критерій наративу: «Виключна властивість наративу представляти темпоральну природу людського досвіду і, таким чином, охоплювати безперервне Я» [2]. Тобто тут можна виділити функцію впорядкування життєвого наративу. Часто клієнт розповідає про своє життя окремі фрагменти, а наративний підхід дозволяє об'єднати їх в цільну історію, що розгортається послідовно.

Дж. Брунер запропонував схему наративу, що опирається на часову перспективу: «Наратор, що знаходиться “тут і зараз” бере на себе задачу описати дії героя “там і тоді”, героя, що носить його ім'я». Брунер вважав, що наратор повинен провести героя з минулого в теперішнє таким чином, щоб в певний момент з ним об'єднатися і стати людиною зі спільною свідомістю: «Для того, щоб привести героя в точку, де він стає наратором, потрібна теорія росту, або трансформації» [3]. Визначати наратив на основі критеріїв певного часового порядку також пропонує Геральд Принс. Він розглядає наратив як один з важливих способів організації переживання часу суб'єктом, оскільки історія завжди підконтрольна поняттю часу і всі події в оповіді підпорядковуються певній часовій послідовності [4]. Тому пропонується виділити інтегруючу функцію, що виражається в об'єднанні історій минулого з актуальним наративом оповідача.

Не менш важливим за темпоральність буде здатність наративу змінюватися і через цю зміну впливати на життєвий сценарій людини, якій він належить. Д. Фрідман та Д. Комбс вважають, що в будь-якому житті значно більше подій, яким не пощастило отримати історію, ніж тих, яким вдалося. Навіть в найбільш детальних автобіографіях

поза текстом лишається більше, ніж написано. А це означає, що коли життєві наративи несуть болючі сенси або пропонують, як здається, несприятливий вибір, вони можуть бути змінені за допомогою виявлення інших, раніше не помічених в історію подій або проявлення нового сенсу подій, які вже отримали свою історію. Це дозволяє конструювати нові, змінені наративи [5]. Тут наративний підхід активізує прояв новоутворених конструктів.

Ця функція проявляється у обробці попереднього травматичного чи кризового досвіду, задля переходу в посткризове зростання.

Таким чином, аналіз наукових джерел, дослідження поняття «наратив», та основних ідей підходу, дозволяє виділити такі його функції: впорядковуюча, інтегруюча та активізуюча. Описані функції визначають особливості й переваги використання наративного підходу в психотерапії, консультуванні та аналізі життєвого сценарію особистості.

Ключові слова: наративний підхід, наратив, життєвий сценарій, функції наративного підходу.

Список використаних джерел

1. Мороз Р. А. Наративний підхід до дослідження ідентичності особистості. *Наука і освіта*. 2009. № 4. с. 30–33.
2. (Gone J.P., Miller P.J., Rappaport J. *Conceptual self as normatively oriented: the suitability of past personal narrative for the study of cultural identity* : *Culture and Psychology*. 1999. с. 384.
3. Bruner, J. (1991). *The Narrative Construction of Reality*. с. 69.
4. Prince, G. *Narratology: The form and function of narrative*. Berlin: Mouton, 1982. с. 185.
5. Д. Фридмен и Д. Комбс. *Конструирование иных реальностей*. 2001. с. 35.